

The Identification of the Antecedents and Consequences of Social Capital in Sports Through a Meta-Analysis Approach

Behnam Naghipour Givi^{1*}, Abdollah Rouzfarakh², Fateme Naderian²

1. Assistant Professor, Research Group of "Sports Sociology", Sport Sciences Research Institute of Iran
2. PhD student in Sport Management, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

(Received: August 23, 2021; Accepted: October 17, 2021)

Abstract

The purpose of this study was to present a meta-analysis of the studies on the antecedents and consequences of social capital in sports. This study relied on the meta-analysis method to systematically summarize the previous related studies, extract and count their themes, and bring together their findings. The statistical population of the study included articles published in scientific-promotional-research Iranian journals on social capital. The research method was quantitative meta-analysis. From among the valid studies, 34 documents were selected as the sample based on their quality, validity, and meta-analytical criteria. The selected papers were analyzed using MED CLAC software. The research instrument was meta-analysis checklist, while Cohen's *d* was used to attain the overall relationship value, Cochran (*Q*) and heterogeneity statistics were used to determine the homogeneity and the degree of homogeneity, and Egger test was applied to determine the publication bias. According to the obtained findings, 24 antecedents and 20 consequences related to social capital in sports were identified. The diversity of independent and dependent constructs indicates that social capital is a popular and important social capital in sport studies. Therefore, attention to sport policymakers, officials, and managers seems to be necessary for the creation, maintenance, and improvement of this issue as a strategic capability.

Keywords

meta-analysis, social capital in sports, antecedents, consequences.

---

* **Corresponding Author, Email:** behnam.naghipour@gmail.com

شناسایی عناصر پیش‌بینی و پس‌بینی سرمایه اجتماعی در ورزش با رویکرد متاآنالیز

بهنام نقی‌پور گیوی^{۱*}، عبدالله روزفراخ^۲، فاطمه نادریان^۲

۱. استادیار گروه جامعه‌شناسی ورزش، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی

۲. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۰۱ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۵)

چکیده

هدف از پژوهش حاضر فراتحلیل مطالعات عوامل پیش‌بینی و پس‌بینی سرمایه اجتماعی در ورزش بود. در این پژوهش، با استفاده از روش فراتحلیل، به تلخیص سیستماتیک و استخراج و احصای پژوهش‌های قبلی مرتبط با موضوع با تمرکز بر یافته‌ها پرداخته شد. جامعه آماری پژوهش مقالات چاپ‌شده در مجلات علمی-ترویجی-پژوهشی داخلی با موضوع سرمایه اجتماعی بود. روش پژوهش از نوع فراتحلیل کمی بود. از بین پژوهش‌های معتبر، بر حسب کیفیت و اعتبار و معیارهای فراتحلیلی، ۳۴ سند به عنوان نمونه انتخاب شد. پژوهش‌های منتخب با استفاده از نرم‌افزار MED CALC تحلیل شد. ابزار پژوهش چک‌لیست فراتحلیل بود و از روش اندازه اثر کوهن برای دستیابی به مقدار ارتباط کلی، از آماره‌های آزمون کوکران (Q) و ناسازگاری (I^2) به منظور همگنی و شدت همگنی مطالعات، و از آزمون ایگر برای سوگیری انتشار استفاده شد. طبق یافته‌های تحقیق، در این تحلیل ۲۴ متغیر پیش‌بینی و ۲۰ متغیر پس‌بینی در ارتباط با سرمایه اجتماعی در ورزش شناسایی شد. تنوع سازه‌های مستقل و وابسته بیانگر آن بود که سرمایه اجتماعی سازه‌ای پرکاربرد و بااهمیت در مطالعات ورزشی است. بنابراین، توجه سیاست‌گذاران و مسئولان و مدیران ورزشی برای ایجاد و حفظ و ارتقای این مهم، در قالب قابلیت‌های راهبردی، ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژگان

پس‌بینندها، پیش‌بینندها، سرمایه اجتماعی در ورزش، متاآنالیز.

---

* رایانامه نویسنده مسئول: behnam.naghipour@gmail.com

مقدمه

در عصر مبتنی بر فعالیت‌های ارزش‌آفرین، سازمان‌ها دیگر متکی به دارایی‌های مشهود نیستند؛ بلکه در تلاش برای استفاده از عوامل و دارایی‌هایی هستند که به راحتی قابل مشاهده نیستند و به دنبال بهره‌گیری از این عوامل به منزله ابزار رقابتی با ارزش زیاد هستند (کشاورز ۱۳۹۷: ۲۰۶). از چند دهه قبل انقلابی در مفهوم سرمایه (پنهان) به وجود آمده و مفهوم سرمایه‌های جدید مطرح شده است. از این رو، این مفهوم (به بیان دیگر، سرمایه جدید) گسترش فراوان پیدا کرده و به عرصه‌های دیگر- مثل مدیریت دانش، تکنولوژی اطلاعات، ساختار، شبکه‌های اجتماعی و منابع نهفته در شبکه‌ها، گردش اطلاعات، قابلیت‌ها، مهارت‌ها، دانش کارگران- کشانده شده است. یکی از سرمایه‌های رایج جدید، که امروزه بسیار از آن سخن به میان می‌آید، سرمایه‌های اجتماعی است (توکل و همکاران ۱۳۹۹).

سرمایه اجتماعی، به منزله یکی از سرمایه‌های انسانی، از شناخته‌ترین مفاهیمی است که از جامعه‌شناسی استخراج شده است و سهمی بی‌بدیل در سلامت فردی- اجتماعی و رفاه و درک روابط اجتماعی دارد (Forsell et al. 2020: 110). با شروع هزاره سوم، توجه روزافزون به جایگاه و نقش سرمایه اجتماعی تداوم یافت؛ طوری که امروزه با حجم زیادی از منابع و متون مرتبط با سرمایه اجتماعی سروکار داریم (خامه‌چی و رنگریز ۱۳۹۸: ۶۰۴). سرمایه اجتماعی نقشی بسیار مهم‌تر از سرمایه‌های اقتصادی در سازمان‌ها و جوامع ایفا می‌کند؛ طوری که بدون سرمایه اجتماعی سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست خواهند داد (Weil & Lee 2012: 113).

سرمایه اجتماعی نشان‌دهنده رابطه بین افراد یک جامعه اشتراکی است و شبکه‌ای از هنجارها و ارزش‌ها و درک مشترک تعریف می‌شود که همکاری درون یا میان گروه‌ها را در دنیای واقعی تسهیل می‌سازد (Putnam 2000). سرمایه اجتماعی بازتابنده منابع و مزیت‌هایی است که افراد و گروه‌ها از طریق ارتباط با دیگران به دست می‌آورند و شامل نرم‌ها و ارزش‌های مشترکی است که همکاری و روابط اجتماعی واقعی را رواج می‌دهند (Kawachi et al. 2008: 4). سرمایه اجتماعی مفهومی گسترده است که ابعاد مختلفی را در بر می‌گیرد. شبکه‌های اجتماعی، اعتماد، تعهد، و ارزش‌های مشترک جنبه‌های سرمایه اجتماعی شناخته می‌شوند. سرمایه اجتماعی شامل یک مؤلفه شناختی است که بازتاب

نگرش‌ها و تمایلات افراد برای تعامل بین‌فردی است. همچنین، دارای مؤلفه ارتباطی است که قدرت ارتباطات اجتماعی در گستره یک جامعه را منعکس می‌کند (Nakano & Washizu 2021: 2). بنابراین، مفهوم سرمایه اجتماعی برساخته و ترویج‌یافته از روابط اجتماعی و مشارکت در گروه‌ها و انجمن‌هایی است که به دنبال اهداف مشترک‌اند و از آن به منزله مکانیسم توسعه‌دهنده ارزش‌ها و باورهای مشترک یاد می‌شود (Borgonovi et al. 2021: 4). از منظری دیگر، سرمایه اجتماعی قابل دسته‌بندی به سه صورت است: ۱. سرمایه اجتماعی- پیوندی که بیانگر ارتباط با افراد بر اساس انگاره هویت اجتماعی مشترک یا انعکاس و همگن‌سازی شبکه‌ها و تعاملات درون‌گروهی- مانند ارتباطات اجتماعی با خانواده، دوستان، همسایگان، و دیگر آشنایان- است. ۲. سرمایه اجتماعی از نوع پل یا پل‌زنی اجتماعی که فراتر از حس هویت مشترک امتداد پیدا می‌کند و اشاره به گروه‌های ناهمگن دارد که در آن شبکه‌های اجتماعی گسترده و متنوع، با افرادی که شبیه به هم نیستند، اشاره دارد. ۳. سرمایه اجتماعی از نوع لینکی به ارتباط با مردم و گروه‌هایی که بالاتر یا پایین‌تر از سطح اجتماعی افراد هستند اشاره دارد (Nakano & Washizu 2021: 2). سرمایه اجتماعی از نوع پیوندی و پلی نشان‌دهنده ارتباط در سطح افقی است؛ درحالی‌که سرمایه لینکی نشان‌دهنده ارتباط عمودی در سلسله‌مراتب اجتماعی است و روابط افراد در موقعیت قدرت را بررسی می‌کند (Zhou & Kaplanidou 2018: 493). سرمایه اجتماعی پیوندی به ارتباط بین اعضای یک شبکه اشاره دارد که این اعضا به لحاظ طبقه اجتماعی، نژاد، قومیت، یا دیگر ویژگی‌های انسانی و ایدئولوژیکی اشتراکاتی داشته باشند. در مقابل، سرمایه اجتماعی پلی یک نوع ارتباط بین افرادی است که در ویژگی‌های یادشده، یعنی قومیت و نژاد و مذهب و ایدئولوژی، همگن نباشند. شبکه‌های اجتماعی‌ای که از سطوح سرمایه اجتماعی بالاتر، یعنی همگنی بیشتر، برخوردار باشند ارتباط عمیق‌تری دارند (Zhou et al. 2021: 3). پیوندهای عاطفی ناشی از سرمایه اجتماعی حس تعلق، با هم بودن، رفاقت، و برابری را برای افراد فراهم می‌آورد و در شادی در سطح کلان جامعه بسیار یاری‌دهنده است. مناطقی (گروه، تیم، سازمان) که دارای سرمایه اجتماعی زیاد هستند اجتماع مدنی زنده و پرشوری دارند. در نتیجه، از اقتصاد پررونق و نهادهای سیاسی فعال بهره می‌برند. درحالی‌که مناطق دارای سرمایه اجتماعی اندک هم در عرصه اجتماع (ورزش)، هم در عرصه اقتصاد، هم در عرصه سیاست دچار مشکل‌اند. در حوزه شخصی، سرمایه اجتماعی روابط و تعاملات

خانوادگی را تقویت می‌کند. در ساحت عمومی، سرمایه اجتماعی، از طریق شبکه‌های رسمی و غیررسمی، رفتارهای داوطلبانه و مشارکتی را در فعالیتهای اجتماعی افزایش می‌دهد (Shinn & Toohy 2003: 3). مشارکت مدنی و مشارکت اجتماعی از دیگر پیامدهای سرمایه اجتماعی هستند. مشارکت مدنی شامل اقدامات مختلف سیاسی، مانند رأی‌گیری، و شرکت در جلسات هم‌اندیشی و اجرای کمپین‌هاست؛ درحالی‌که مشارکت اجتماعی به حضور در سازمان‌های اجتماعی-مانند عضویت در سازمان‌های داوطلبانه، انجمن‌های ورزشی، گروه‌های ورزشی و باشگاه‌های ورزشی- اشاره دارد. افزایش اعتماد مدنی به نهاد رسمی حاکمیت، حس توانمندی، مشارکت مدنی در امور عمومی و سیاسی نیز بخشی از پیامدهای سرمایه اجتماعی است و به مشارکت در شبکه‌های غیررسمی و افزایش تماس‌های اجتماعی و تعاملات در سطح شخصی منجر می‌شود (Zhou et al. 2021: 3).

ورزش امروزه چنان در ساختار زندگی انسان‌ها رسوخ کرده است که یکی از شاخص‌ها و نمودهای هویت اجتماعی به شمار می‌آید و با توجه به گرایش افراد به رشته‌ها و فعالیت‌های ورزشی می‌توان سبک زندگی و میزان سرمایه اجتماعی آن‌ها را بازشناخت و ویژگی‌های شخصیتی و عادت‌واره‌شان را برشمرد. ورزش، علاوه بر این‌ها، موجب فهم نمادهای مشترک برای ایجاد توافق و تفاهم بین افراد جهت انسجام اجتماعی می‌شود (توکل و همکاران ۱۳۹۹). ضرورت سرمایه اجتماعی به مثابه عنصری کلیدی در ورزش شناخته شده است و در بسیاری از مطالعات به آن پرداخته‌اند (Gemar 2021: 518). بررسی‌های اخیر، مرتبط با سرمایه اجتماعی در ورزش، اثبات می‌کند که سرمایه اجتماعی، به دلیل ظرفیت زیاد آن در بارورسازی و توسعه و تقویت ارتباطات و تعاملات و حس تعلق، تأثیر عمیق اجتماعی و فرهنگی بر پیکره زیست اجتماعی (Nicholson et al. 2013: 150) می‌گذارد. با کاهش سرمایه اجتماعی، رفتارهای ضد اخلاقی-مانند سرقت، اختلاس، خشونت- در سازمان‌ها افزایش می‌یابد و به‌عکس با افزایش آن احترام به حقوق شهروندان بالا می‌رود (Hsu et al. 2011). بر این اساس، ورزش در حوزه مطالعات جامعه‌شناختی پدیده‌ای اجتماعی است که کنش متقابل مشارکت‌کنندگان- اعم از ورزشکاران، مربیان، هواداران، سازمان‌های اجتماعی درگیر- را به همراه دارد و به مثابه نوعی دانش علمی برای تفسیر، فهم، تبیین الگوهای رفتار انسانی، و حل مسائل اجتماعی قابل بررسی است. بر همین اساس، ورزش یکی از مصادیق تام ظهور و بروز سرمایه اجتماعی است. در هر

حال، حوزه جامعه‌شناسی ورزش، ضمن تأکید بر نقش و کارکرد ورزش در زندگی اجتماعی، آن را مدلی برای شناخت ساختارهای اجتماعی و فرهنگی و مدخلی به منظور تحلیل این ساختارها می‌داند و غنی‌سازی اوقات فراغت، انتقال ارزش‌ها، کاهش آسیب‌های اجتماعی، و افزایش سرمایه اجتماعی را از دیگر کارکردهای اجتماعی ورزش در جامعه معاصر برمی‌شمارد.

آنچه زمینه حسن توجه پژوهشگران حوزه ورزش به سرمایه اجتماعی شده این است که نوع و میزان تعاملات اجتماعی افراد در حوزه ورزش می‌تواند پیامدهای اجتماعی-اقتصادی برای کل جامعه داشته باشد. پژوهش‌های گذشته نیز اثبات کرده‌اند افراد و گروه‌ها و سازمان‌هایی که در حوزه ورزش فعالیت می‌کنند، به طور نسبی، از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند و در پی آن اعتماد اجتماعی بیشتری نیز دارند (ایرجی نقندر و رضایی صوفی ۱۳۹۴: ۱۹۱). از این رو، اهمیت سرمایه اجتماعی در صنعت ورزش هر روز ملموس‌تر و به مثابه عنصری کلیدی در ورزش شناخته می‌شود (Forsell et al. 2020: 110).

در مطالعات پیشین داخلی و خارجی، پژوهشگرانی به بررسی سرمایه اجتماعی در ورزش پرداخته‌اند: سرمایه اجتماعی و وفاداری (نقندر و رضایی صوفی ۱۳۹۴)، سرمایه اجتماعی و سرمایه روان‌شناختی (بی‌غرض و همکاران ۱۳۹۴)، رفتار شهروندی و سرمایه اجتماعی معلمان ورزش (احمدپور و همکاران ۱۳۹۲)، سرمایه اجتماعی و عملکرد سازمانی ادارات ورزشی (زردشتیان و کریمی ۱۳۹۷)، سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی (پارسامهر و همکاران ۱۳۹۲)، مهارت‌های ارتباطی و روانی با سرمایه اجتماعی (نظری و موسی‌زاده ۱۳۹۷)، هوش سازمانی و سرمایه اجتماعی (کشاورز و همکاران ۱۳۹۷)، سرمایه اجتماعی و مشارکت در رویدادهای ورزشی (Zhou et al. 2021)، ظرفیت ورزش و تحقق سرمایه اجتماعی (Adams et al. 2018)، سرمایه اجتماعی و برابری جنسیتی (Kamberidou & Patsantaras 2021)، حس عضویت در گروه و سرمایه اجتماعی (Mastromartino et al. 2020)، سرمایه اجتماعی و فعالیت بدنی (Wiltshire & Stevinson 2018)، سرمایه اجتماعی و آینده آموزشی (Long 2020)، ورزش و اعتماد و سرمایه اجتماعی (Lewandowski 2018)، رسانه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی (Fenton et al. 2021)، سرمایه اجتماعی و وفاداری (نقندر و رضایی صوفی ۱۳۹۴)، تجارب ورزشی و سرمایه اجتماعی (Spaij 2013)، ورزش داوطلبانه و توسعه سرمایه اجتماعی (Kay & Bradbury 2009).

در سال‌های اخیر میزان پژوهش‌های علمی سرمایه اجتماعی در ورزش در کشور افزایش یافته است. پیشینه پژوهش نشان داد سرمایه اجتماعی در کشور ایران در مقابل بعضی کشورها، که بیش از یک دهه است به این موضوع پرداخته‌اند، موضوعی قابل تأمل و تازه است و باید به سرعت از منابع بهره‌برداری شود. با توجه به افزایش پژوهش‌های صورت‌پذیرفته در حوزه سرمایه اجتماعی بررسی‌ها نشان می‌دهد پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه پراکنده‌اند و نظم و ارتباط مشخصی ندارند. در نتیجه، جامعه علمی با اطلاعاتی وسیع و انباشته مواجه شده است و پژوهشگران اطلاعات جامع و طبقه‌بندی‌شده در زمینه یافته‌های به‌دست‌آمده از مجموع این پژوهش‌ها ندارند. گفتنی است، پژوهشی که نتایج تحقیقات صورت‌گرفته در حوزه سرمایه اجتماعی را به شیوه‌ای علمی و سیستماتیک و تلخیص‌شده در اختیار پژوهشگران قرار دهند انجام نشده است. بنابراین، به دلیل تعدد و حجم زیاد پژوهش‌ها، فقدان اجماع، عدم انسجام پژوهش‌های تجربی، گاه تناقض‌های موجود در پژوهش‌ها، و پراکندگی مطالعات همچنین به منظور افزایش اعتبار نتایج از طریق ترکیب و تلفیق نتایج بیشتر مطالعات و تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر مبتنی بر نتایج جامع باید در قالب فراتحلیل و پژوهش‌های ترکیبی به یکپارچه‌سازی نتایج پژوهش‌های کاربردی در حوزه سرمایه اجتماعی پرداخت. در این پژوهش، با فراتحلیل یافته‌های پژوهش‌های انجام‌گرفته در زمینه سرمایه اجتماعی در ورزش سعی شده است گامی مهم و اثربخش جهت شناخت بهتر متغیرهای مؤثر و متأثر از سرمایه اجتماعی در ورزش برداشته شود. فراتحلیل می‌تواند تلاشی برای تحلیل دوباره مجموعه‌ای از پژوهش‌های این حوزه باشد که وقت و هزینه زیادی برای آن‌ها صرف شده و از یافته‌های آن‌ها در بسیاری از موارد در برنامه‌ریزی‌های کلان بهره‌برداری نشده است. با توجه به مطالب بیان‌شده، هدف از پژوهش حاضر فراتحلیلی بر مطالعات عوامل پیشایندی و پسایندی ورزشی در ایران است تا مشخص شود این عوامل در ورزش ایران کدام‌اند و نیز شدت اثر ترکیبی (اندازه اثر ترکیبی) کدام متغیرها بیشتر است.

بنابراین، هدف اصلی در مطالعه حاضر ابتدا شناسایی عناصر کلیدی پیشایندی و پسایندی سرمایه اجتماعی در ورزش و تعیین میزان تأثیر هر یک از متغیرهای اثرگذار و اثرپذیر مقالات چاپ‌شده پیشین بر سرمایه اجتماعی در حوزه ورزش، با تأکید بر مطالعات داخلی، بود.

روش شناسی

پژوهش حاضر از نوع تحقیقات اسنادی است و به دلیل به کارگیری روش فراتحلیل و با توجه به ماهیت داده‌ها در زمره پژوهش‌های کمی ثانویه و به لحاظ زمانی در ذیل مطالعات مقطعی گذشته‌نگر قرار می‌گیرد. ابزار استفاده‌شده برای جمع‌آوری اطلاعات منابع و چک‌لیست‌های تحلیل محتوا، به منظور بررسی ویژگی‌های روش‌شناختی- شامل عنوان پژوهش، سال اجرا، نشریه مربوطه، حجم نمونه، سطح معناداری- بود. برای تحلیل و محاسبه اندازه اثر از نرم‌افزار ترکیبی MED CALC استفاده شد.

با توجه به شرایط و معیارهای ورود برای تحلیل، همه مقالاتی که با موضوع سرمایه اجتماعی در ورزش ایران بررسی شده بودند به منزله جامعه آماری پژوهش در نظر گرفته شدند. البته فقط پژوهش‌هایی که دارای ملاک ورود و خروج بودند برای استخراج اطلاعات استفاده شدند. معیارهای ورود و خروج (حذف و تعدیل مطالعات خاکستری) عبارت بودند از:

۱. ورود پژوهش‌هایی که موضوع بررسی آن‌ها پیشابندیها و پسابندیهای سرمایه اجتماعی در ورزش ایران بود؛
۲. ورود مقالاتی که داده‌های کافی برای محاسبه اندازه اثر را داشتند؛
۳. ورود مقالات چاپ‌شده در نشریات معتبر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (تحلیل ثانویه) تا سال ۱۳۹۹؛
۴. ورود مقالاتی که با روش‌های علمی به بررسی فرض‌های مورد نظر پرداخته بودند؛
۵. ورود تحقیقاتی که فرایند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران منتخب طی کرده بودند؛
۶. ورود پژوهش‌هایی که از نظر روش‌شناسی کمی و دارای مفروضه‌های آماری، روش تحقیق، روش نمونه‌گیری، حجم نمونه، ابزار اندازه‌گیری، و ارزیابی روایی و پایایی بودند؛
۷. ورود پژوهش‌های که اطلاعات کافی در زمینه اهداف این تحقیق را داشتند؛
۸. خروج پژوهش‌هایی که فاقد الگوی روش‌شناختی مناسب بودند؛
۹. خروج مطالعاتی که اطلاعات لازم را برای محاسبه اندازه اثر، مانند حجم نمونه یا ضریب رگرسیونی و همبستگی، ارائه نداده بودند.

استراتژی جست‌وجوی مطالعات

به منظور بررسی اولیه و جمع‌آوری داده‌ها ابتدا، با تهیه و تدوین همه کلیدواژه‌ها و ترکیبات مختلف زبانی مربوط به مفاهیم پژوهش، لیست اولیه‌ای از مطالعات مرتبط با سرمایه اجتماعی در ورزش شناسایی شد. در مرحله بعد با ارزیابی معیارهای ورود و ملاک‌های خروج با استفاده از راهنمای انتخاب نمونه با رویکرد مرور سیستماتیک و تجزیه و تحلیل متا (PRISMA) ۴۸ مقاله منحصربه‌فرد از طریق جست‌وجوی پایگاه‌های داده‌ای مرتبط با ورزش استخراج و پس از بررسی عنوان و چکیده مقالات ۱۰ مقاله حذف و در ادامه با بررسی متن کامل مقاله و نداشتن معیارهای لازم ۴ مطالعه دیگر از روند تحلیل خارج شد. در نهایت ۳۴ مطالعه مرتبط با سرمایه اجتماعی در ورزش با پشت سر گذاشتن فرایند غربالگری و استراتژی جست‌وجو و حذف با رویکرد PRISMA به منزله نمونه آماری انتخاب شد. برای شناسایی مقالات واجد شرایط متاآنالیز، پژوهشگران با بررسی سیستماتیک و نظام‌مند متون مرتبط با سرمایه اجتماعی در ورزش (استراتژی تمرکز بر نشریات معتبر ورزشی)، بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹، با هدف شناسایی مطالعات بالقوه، به بررسی مطالعات منتشرشده در نشریات معتبر ورزشی پرداختند. جدول ۱ فراوانی مطالعات را به تفکیک مقالات چاپ‌شده در نشریات نشان می‌دهد.

جدول ۱. فراوانی مطالعات مربوط به نشریات

تعداد	نشریه
۴	مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش
۵	مدیریت ورزشی
۵	مطالعات مدیریت ورزشی
۳	پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی
۵	مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی
۱	مدیریت و رفتار سازمانی در ورزش
۱	مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی
۱	مدیریت و توسعه ورزش
۱	رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی
۲	پژوهش در ورزش تربیتی
۲	مدیریت منابع انسانی در ورزش
۲	پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی
۱	پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش
۱	علوم ورزش

تحلیل داده‌ها جدول ۲ به شاخص‌های مورد بررسی در پژوهش حاضر اشاره دارد.

جدول ۲. خلاصه اطلاعات فراتحلیل Meta-analysis: correlation

متغیر مستقل	وابسته	حجم نمونه	نمونه‌گیری	اندازه اثر	وزن ثابت	وزن تصادفی	95% CI
رهبری معنوی	سرمایه اجتماعی	۱۶۵	کل شمار	۰/۲۹	۳/۱۱	۳/۸۴	۰/۱۴۴ - ۰/۴۲۴
عدالت سازمانی	سرمایه اجتماعی	۱۵۹	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۶۴	۳/۰۰	۳/۸۳	۰/۵۳۸ - ۰/۷۲۴
مهارت‌های ارتباطی	سرمایه اجتماعی	۲۰۵	خوشه‌ای- تصادفی	۰/۱۹	۳/۸۸	۳/۸۶	۰/۰۵۴ - ۰/۳۱۹
هوش سازمانی	سرمایه اجتماعی	۲۵۶	تصادفی ساده	۰/۸۸	۵/۰۴	۳/۸۸	۰/۸۵۰ - ۰/۹۰۵
خودکارآمدی شغلی	سرمایه اجتماعی	۲۵۶	تصادفی ساده	-۰/۲۶	۵/۰۴	۳/۸۸	-۰/۳۶۹ - ۰/۱۴۴
مهارت‌های روانی	سرمایه اجتماعی	۱۹۹	خوشه‌ای- تصادفی	۰/۲۳	۳/۸۷	۳/۸۵	۰/۰۹۳ - ۰/۳۵۸
خودکارآمدی	سرمایه اجتماعی	۱۲۰	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۳۳	۲/۲۵	۳/۸۰	۰/۱۶۰ - ۰/۴۸۱
تاب‌آوری	سرمایه اجتماعی	۱۲۰	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۳۰	۲/۲۵	۳/۸۰	۰/۱۲۸ - ۰/۴۵۵
امید	سرمایه اجتماعی	۱۲۰	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۲۴	۲/۲۵	۳/۸۰	۰/۰۶۳ - ۰/۴۰۲
مشارکت ورزشی	سرمایه اجتماعی	۳۸۴	تصادفی- خوشه‌ای	۰/۶۰	۷/۳۲	۳/۸۹	۰/۵۳۲ - ۰/۶۶۰
رهبری دانش	سرمایه اجتماعی	۱۵۷	تصادفی ساده	۰/۹۱	۰/۹۶	۳/۸۳	۰/۸۷۹ - ۰/۹۳۴
سرمایه فکری	سرمایه اجتماعی	۱۵۷	تصادفی ساده	۰/۳۱	۲/۹۶	۳/۸۳	۰/۱۶۱ - ۰/۴۴۵
عدالت سازمانی	سرمایه اجتماعی	۱۶۳	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۵۴	۳/۰۸	۳/۸۴	۰/۴۲۱ - ۰/۶۴۱
رفتار شهروندی	سرمایه اجتماعی	۱۶۳	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۴۷	۳/۰۸	۳/۸۴	۰/۳۴۱ - ۰/۵۸۲

جدول ۲. خلاصه اطلاعات فراتحلیل Meta-analysis: correlation

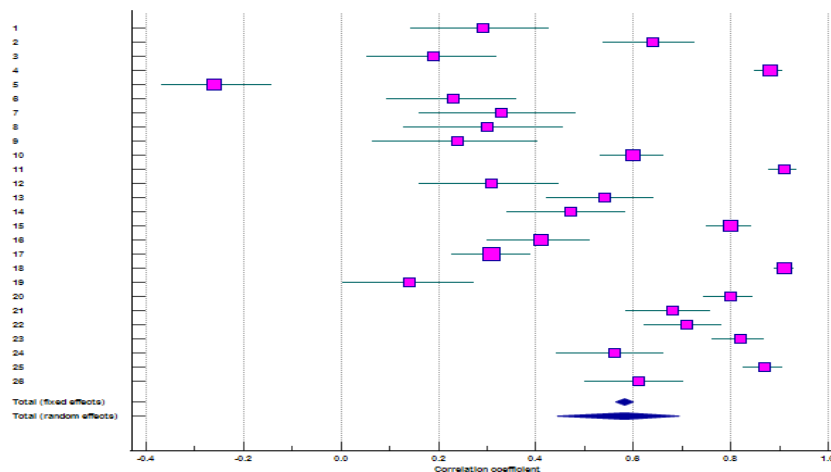
متغیر مستقل	وابسته	حجم نمونه	نمونه‌گیری	اندازه اثر	وزن ثابت	وزن تصادفی	95% CI
بازخورد عملکرد	سرمایه اجتماعی	۲۵۰	هدفمند در دسترس	۰/۸۰	۴/۷۵	۳/۸۷	۰/۸۴۱-۰/۷۵۰
فرهنگ سازمانی	سرمایه اجتماعی	۲۵۰	هدفمند در دسترس	۰/۴۱	۴/۷۵	۳/۸۷	۰/۵۰۸-۰/۳۰۱
سرمایه روان‌شناختی	سرمایه اجتماعی	۴۹۶	طبقه‌ای-تصادفی	۰/۳۱	۹/۴۸	۳/۹۰	۰/۳۸۷-۰/۲۲۸
اخلاق حرفه‌ای	سرمایه اجتماعی	۳۰۳	هدفمند در دسترس	۰/۹۱	۵/۷۷	۳/۸۸	۰/۹۲۸-۰/۸۸۸
مهارت‌های ارتباطی	سرمایه اجتماعی	۲۰۵	خوشه‌ای-تصادفی	۰/۱۴	۳/۸۸	۳/۸۶	۰/۲۷۲-۰/۰۰۳
رفتار شهروندی	سرمایه اجتماعی	۲۰۵	خوشه‌ای-تصادفی	۰/۸۰	۳/۸۸	۳/۸۶	۰/۸۴۴-۰/۷۴۵
انجمن‌های داوطلب	سرمایه اجتماعی	۱۵۵	تصادفی ساده	۰/۶۸	۰/۹۲	۳/۸۳	۰/۷۵۷-۰/۵۸۵
مشارکت ورزشی	سرمایه اجتماعی	۱۵۵	تصادفی ساده	۰/۷۱	۰/۹۲	۳/۸۳	۰/۷۸۰-۰/۶۲۲
کانون هواداران	سرمایه اجتماعی	۱۵۵	تصادفی ساده	۰/۸۲	۲/۹۲	۳/۸۳	۰/۸۶۶-۰/۷۶۱
ورزش قهرمانی	سرمایه اجتماعی	۱۵۵	تصادفی ساده	۰/۵۶	۲/۹۲	۳/۸۳	۰/۶۴۵-۰/۴۴۱
رسانه‌های ورزشی	سرمایه اجتماعی	۱۵۵	تصادفی ساده	۰/۸۷	۲/۹۲	۳/۸۳	۰/۹۰۴-۰/۸۲۶
ورزش آیینی	سرمایه اجتماعی	۱۵۵	تصادفی ساده	۰/۶۱	۲/۹۲	۳/۸۳	۰/۷۰۰-۰/۵۰۰

ارزیابی کیفیت

در نمودار جنگل^۱، اندازه اثر تک تک متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی با رنگ بنفش و به شکل مربع به تفکیک هر متغیر همراه اندازه اثر کلی ثابت و تصادفی با رنگ آبی و به شکل لوزی

1. forest chart

نشان داده شده است. موقعیت ارتباطی هر متغیر با سازه سرمایه اجتماعی (فاصله اندازه اثر جزئی با اندازه اثر کلی) در قالب مربع روی نمودار جنگل ارائه شده است. با وزن و اندازه اثر ارائه شده در جدول ۲ خلاصه اطلاعات فراتحلیل متناسب است.

شکل ۱. نمودار جنگل

مفروضه همگنی

به منظور بررسی مفروضه همگنی، از آزمون Q و I^2 (ناسازگاری) استفاده شد. مقدار زیاد Q و سطح معناداری ($p < 0/05$) بیانگر ناهمگونی مطالعات است. به دلیل محدودیت‌هایی که این آزمون دارد، آماره I^2 برای تشخیص شدت ناهمگنی به کار می‌رود. به طور کلی، اگر مقادیر این آماره ۲۵ درصد و ۵۰ درصد و ۷۵ درصد باشد، به ترتیب، ناهمگونی پایین و متوسط و بالا تفسیر می‌شود. با توجه به مقدار $Q(1200/512) P(0/0001)$ بیانگر ناهمگونی متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی است. همچنین مقدار $I^2(97/92)$ بیانگر ناهمگونی شدید متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی است. در ارتباط با ناهمگنی نتایج، به دلیل حجم و پراکندگی و نوع متغیرهای تحقیق، این ناهمگنی تا حد زیادی قابل توجیه است و موضوعی طبیعی در مطالعات مرور سیستماتیک از نوع فراتحلیل به شمار می‌رود.

مفروضه خطای انتشار

یکی از مفروضات اصلی فراتحلیل مفروضه خطای انتشار است که ناشی از انتشار پژوهش‌های چاپ‌شده و عدم انتشار پژوهش‌های چاپ‌نشده، عدم دسترسی به مطالعات، هزینه‌بر بودن دسترسی به منابع، و انواع خطاهاست. از مشکلاتی که موجب مخدوش شدن اعتبار نتایج فراتحلیل (توازن و اعتبار داده‌ها) می‌شود عدم دسترسی محقق به همه مطالعاتی است که در فاصله زمانی خاص در مورد موضوع بررسی شده انجام شده‌اند. به منظور بررسی این فرض از روش رگرسیونی اگر^۱ استفاده شد. اگر خط رگرسیونی با سطح مورد انتظار تفاوت داشته باشد، علت آن ممکن است سوگیری انتشار باشد. نتایج حاصل از بررسی روش رگرسیون خطی اگر به منظور بررسی سوگیری انتشار به شرح جدول ۳ است. نتایج رگرسیونی خطی اگر برابر با ۰/۸۴۲، فاصله اطمینان 95% CI (۱۴/۳۸ - ۱۶/۰۶) و سطح معناداری (۰/۹۱) است. نتایج بیانگر این مطلب است که فرض صفر مبنی بر متقارن بودن نمودار کیفی و عدم سوگیری انتشار تأیید می‌شود و خطای انتشاری که وجود دارد نیز در حد قابل قبول است. بنابراین، اگر خطای انتشاری هم وجود داشته باشد، این خطا به گونه‌ای است که بر اعتبار مطالعات خللی وارد نمی‌کند.

جدول ۳. بررسی همگنی اندازه اثر و سویش انتشار (Test for heterogeneity; Publication bias)

Egger's test		Q	۱۲۰۰/۵۱۲
Intercept	۰/۸۴۲	DF	۲۵
95% CI	-۱۴/۳۸ - ۱۶/۰۶	Significance level	P < ۰/۰۰۰
Significance level	P = ۰/۹۱۰۰	I ² (inconsistency)	٪۹۷/۹۲
		95% CI for I ²	۹۸/۲۶ - ۹۷/۵۱

معناداری اندازه اثر

اندازه اثر کلی بر اساس مدل ثابت و تصادفی 0.582 است که مقدار هر دو مدل در یک سطح هستند و گزارش هر یک تفاوتی ایجاد نمی‌کند. اما به صورت کلی، به دلیل فاصله اطمینان محافظه‌کارانه مدل تصادفی، بیشتر از این شاخص برای ارزیابی استفاده می‌شود. بر اساس شاخص اندازه اثر کلی ۰/۵۸۲ با فاصله اطمینان 95% CI (0.444 to 0.694)، z (6.901)، و p (<0.001)

1. egger's

مشخص می‌شود که مقدار همبستگی و اندازه اثر به دست آمده تفاوت آماری معناداری با عدد ۰ دارد. یعنی رابطه بین متغیرهای پیشابندی مورد نظر با سرمایه اجتماعی به لحاظ آماری رابطه‌ای معنادار است.

جدول ۴. نتایج آزمون معناداری^۱

p	z	95% CI	Correlation coefficient	Sample size	
۰/۰۰۱	۴۸/۰۰۹	۰/۵۶۴ - ۰/۶۰۰	۰/۵۸۲	۵۲۸۱	اثر ثابت fixed effects
۰/۰۰۱	۶/۹۰۱	۰/۴۴۴ - ۰/۶۴۹	۰/۵۸۲	۵۲۸۱	اثر تصادفی random effects

برای تحلیل شدت اثر^۲ مطالعات از شاخص دامنه شدت اثر (R) استفاده شد. در این شاخص، اندازه اثرهای بین ۰/۱ تا ۰/۳ ضعیف، بین ۰/۳ تا ۰/۵ متوسط، بالاتر از ۰/۵ زیاد تفسیر می‌شوند. با توجه به نتایج ۲۳/۷ درصد مطالعات دارای شدت اثر ضعیف، ۲۳/۷ درصد مطالعات دارای شدت اثر متوسط، و ۵۳/۸۴ درصد مطالعات دارای شدت اثر قوی بر سرمایه اجتماعی بودند.

جدول ۵. شدت اثر

%f	f	شدت اثر (R)
۲۳/۷	۶	کمتر از ۰/۳
۲۳/۷	۶	۰/۵ - ۰/۳
۵۳/۸۴	۱۴	بیشتر از ۰/۵
۱۰۰/۰	۲۶	TOTAL

با توجه به جدول ۶ از میان ۲۶ متغیر ۵ متغیر معادل ۲۳/۰۷ با اندازه اثر کم، ۶ متغیر معادل ۲۳/۰۷ با اندازه اثر متوسط، و ۱۴ متغیر معادل ۵۳/۸۴ با اندازه اثر زیاد شناسایی شدند. از میان پیشبران‌های سرمایه اجتماعی، اخلاق حرفه‌ای با اندازه اثر ۹۱ درصد بیشترین و مهارت‌های ارتباطی با ۱۹ درصد کمترین اندازه اثر را بر سرمایه اجتماعی دارند.

1. meta-analysis
2. effect intensity

تحلیل داده‌ها

در جدول ۶ پژوهش‌هایی که در حیطه ورزش در مورد عوامل مؤثر بر سرمایه اجتماعی (پسایندهای سرمایه اجتماعی)، متغیرهای مستقل، حجم نمونه، روش نمونه‌گیری، اندازه اثر، وزن‌های ثابت و تصادفی، مقدار (Z)، مقدار (p) انجام گرفته ارائه شده است.

جدول ۶. خلاصه اطلاعات فراتحلیل^۱

متغیر مستقل	وابسته	حجم نمونه	نمونه‌گیری	اندازه اثر	وزن ثابت	وزن تصادفی	95% CI
سرمایه اجتماعی	سرمایه روان‌شناختی	۱۶۵	کل شمار	۰/۳۰	۳/۳۳	۴/۵۴	۰/۱۵۴-۰/۴۳۳
سرمایه اجتماعی	مشارکت	۳۵۰	خوشه‌ای-مرحله	۰/۴۲	۷/۱۴	۴/۶۵	۰/۳۳۰-۰/۵۰۳
سرمایه اجتماعی	سرمایه فکری	۲۶۳	طبقه‌ای-تصادفی	۰/۴۸	۵/۳۵	۴/۶۱	۰/۳۸۱-۰/۵۶۸
سرمایه اجتماعی	بالتدگی	۲۰۲	تصادفی ساده	۰/۰۲	۴/۰۹	۴/۵۸	-۰/۱۱۸-۰/۱۵۸
سرمایه اجتماعی	رفتار شهروندی	۳۱۴	تصادفی-طبقه‌ای	۰/۴۶	۶/۴۰	۴/۶۳	۰/۳۶۸-۰/۵۴۳
سرمایه اجتماعی	سرمایه فکری	۱۵۰	تصادفی ساده	۰/۹۱	۳/۰۲	۴/۵۲	۰/۱۷۸-۰/۹۳۴
سرمایه اجتماعی	عملکرد سازمانی	۱۵۰	تصادفی	۰/۶۷	۳/۰۲	۴/۵۲	۰/۵۷۱-۰/۷۵۰
سرمایه اجتماعی	تعهد	۱۰۹	تصادفی ساده	۰/۵۷	۲/۱۸	۴/۴۴	۰/۴۲۸-۰/۶۸۵
سرمایه اجتماعی	کیفیت زندگی	۲۵۰	خوشه‌ای	۰/۵۱	۵/۰۸	۴/۶۱	۰/۴۱۲-۰/۵۹۶
سرمایه اجتماعی	کارآفرینی	۲۰۸	تصادفی ساده	۰/۱۸	۴/۲۲	۴/۵۸	۰/۰۴۵-۰/۳۰۸
سرمایه اجتماعی	حکمرانی خوب	۲۰۴	تصادفی ساده	۰/۶۹	۴/۹۶	۴/۶۰	۰/۶۱۸-۰/۷۵۱
سرمایه اجتماعی	مدیریت دانش	۱۰۳	تصادفی ساده	۰/۷۲	۲/۰۶	۴/۴۲	۰/۶۱۲-۰/۸۰۲
سرمایه اجتماعی	وفاداری	۴۹۸	تصادفی ساده	۰/۵۹	۶/۱۷	۴/۶۳	۰/۵۴۵-۰/۶۸۵
سرمایه اجتماعی	سکوت سازمانی	۲۴۰	تمام‌شمار	-۰/۵۳	۱/۴۸	۴/۳۱	۰/۱۰۰-۰/۵۱۰
سرمایه اجتماعی	پیوند کاری	۲۵۰	هدفمند در دسترس	۰/۴۱	۳/۶۶	۴/۵۶	۰/۲۸۱-۰/۵۲۴
سرمایه اجتماعی	اخلاق شهروندی	۳۰۳	هدفمند در دسترس	۰/۶۲	۲/۲۰	۴/۴۴	۰/۱۸۵-۰/۵۱۳

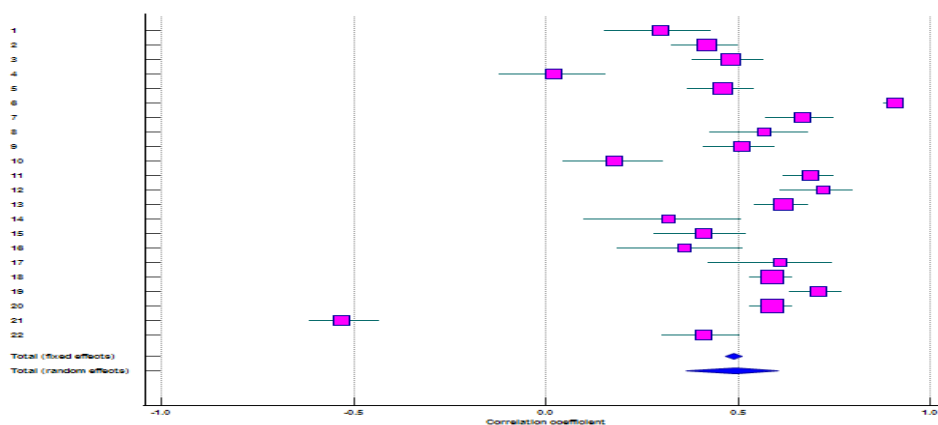
1. meta-analysis: correlation

ادامه جدول ۶. خلاصه اطلاعات فراتحلیل

متغیر مستقل	وابسته	حجم نمونه	نمونه‌گیری	اندازه اثر	وزن ثابت	وزن تصادفی	95% CI
سرمایه اجتماعی	کارآفرینی	۷۵	تمام‌شمار	۰/۳۲	۱/۱۹	۴/۲۲	۰/۴۲۳-۰/۷۴۷
سرمایه اجتماعی	تعهد	۱۸۱	تصادفی ساده	۰/۴۱	۱۰/۰۶	۴/۶۷	۰/۵۲۹-۰/۶۴۵
سرمایه اجتماعی	بهره‌وری	۸۵۰	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۳۶	۴/۲۶	۴/۵۸	۰/۶۳۶-۰/۷۷۱
سرمایه اجتماعی	اشتقاق شغلی	۲۰۰	تمام‌شمار	۰/۶۱	۱۰/۱۸	۴/۶۷	۰/۵۳۰-۰/۶۴۴
سرمایه اجتماعی	وفاداری	۴۹۲	تصادفی- خوشه‌ای	۰/۵۹	۴/۸۷	۴/۶۰	-۰/۶۱۵/۰/۴۳۲
سرمایه اجتماعی	رضایت	۲۲۰	تصادفی- طبقه‌ای	۰/۷۱	۵/۰۸	۴/۶۱	۰/۳۰۱-۰/۵۰۸

ارزیابی کیفیت

در نمودار جنگل، اندازه اثر تک‌تک متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی با رنگ بنفش و به شکل مربع به تفکیک هر متغیر همراه اندازه اثر کلی ثابت و تصادفی با رنگ آبی و به شکل لوزی نشان داده شده است. موقعیت ارتباطی هر متغیر با سازه سرمایه اجتماعی در قالب مربع روی نمودار جنگل ارائه شده است. با وزن و اندازه اثر ارائه‌شده در جدول ۶ خلاصه اطلاعات فراتحلیل همخوان است.

شکل ۲. نمودار جنگل

جدول ۷. بررسی همگنی اندازه اثر و سویش انتشار (Test for heterogeneity; Publication bias)

Egger's test	Q	۶۵۲/۸۶۵
Intercept	۰/۱۶۷۹	DF
95% CI	-۹/۸۱۹ - ۱۰/۱۵۵	Significance level
Significance level	P = ۰/۹۷۲	I ² (inconsistency)
		95% CI for I ²

بررسی همگنی

مقدار Q (۶۵۲/۸۶۵) P (۰/۰۰۰) بیانگر ناهمگونی متغیرهای پیامدی سرمایه اجتماعی است. همچنین مقدار I² (۹۶/۷۸) بیانگر ناهمگونی شدید متغیرهای اثرپذیر سرمایه اجتماعی است.

سوگیری انتشار

نتایج رگرسیونی خطی اگر برابر با ۰/۱۶۷۹، فاصله اطمینان 95% CI (۹۵/۹۷ - ۹۷/۴۴)، و سطح معناداری ۰/۹۷۲ است. نتایج بیانگر این مطلب است که فرض ۰ مبنی بر متقارن بودن نمودار کیفی و عدم سوگیری انتشار تأیید می‌شود و خطای انتشاری که وجود دارد نیز در حد قابل قبولی است و در حدی نیست که اعتبار و کیفیت تحقیق را زیر سؤال ببرد.

معناداری اندازه اثر

اندازه اثر کلی بر اساس مدل تصادفی ۰/۴۸۹ است که به صورت کلی به دلیل فاصله اطمینان محافظه کارانه مدل تصادفی بیشتر اندازه اثر کلی تصادفی را ارزیابی می‌کنند. بر اساس شاخص اندازه اثر کلی تصادفی ۰/۴۸۹ با فاصله اطمینان 95% CI (۰/۳۶۶ - ۰/۶۰۵)، z (۶/۷۰۳) و p (۰/۰۰۱) مشخص می‌شود که مقدار همبستگی و اندازه اثر به دست آمده تفاوت آماری معناداری با عدد ۰ دارد. یعنی رابطه بین سرمایه اجتماعی با متغیرهای پسایندی (وابسته) به لحاظ آماری معنادار است.

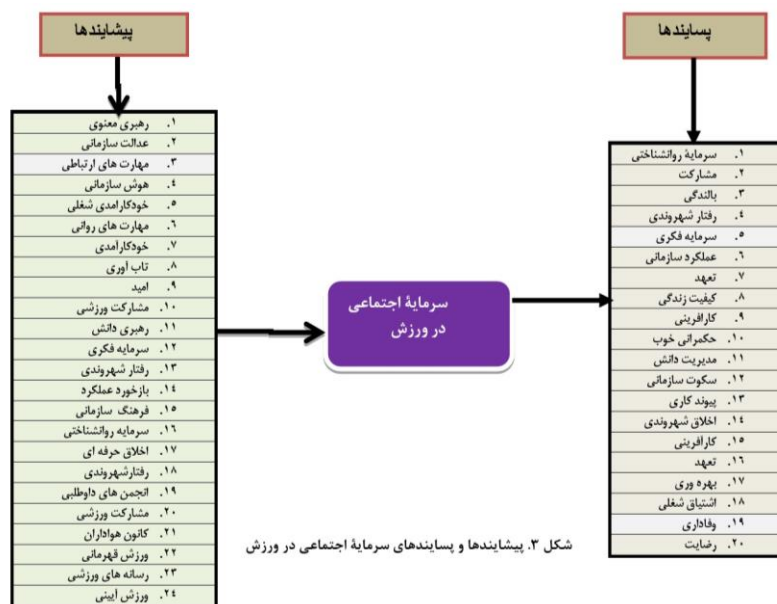
جدول ۸. نتایج آزمون معناداری

p	z	95% CI	Correlation coefficient	Sample size	
۰/۰۰۱	۳۷/۳۲۳	۰/۴۶۸ - ۰/۵۱۰	۰/۴۸۹	۴۹۲۸	اثر ثابت fixed effects
۰/۰۰۱	۶/۷۰۳	۰/۳۶۶ - ۰/۶۰۵	۰/۴۵۹	۴۹۲۸	اثر تصادفی random effects

جدول ۹. شدت اثر

(R)	f	%f
کمتر از ۰/۳	۳	۱۳/۶۳
۰/۳-۰/۵	۷	۳۱/۸۱
بیشتر از ۰/۵	۱۲	۵۴/۵۴
TOTAL	۲۲	۱۰۰/۰

با توجه به جدول ۹، از میان ۲۲ متغیر ۳ متغیر معادل ۱۳/۶۳ با اندازه اثر کم، ۷ متغیر معادل ۳۱/۸۱ با اندازه اثر متوسط، و ۱۲ متغیر معادل ۵۴/۵۴ با اندازه اثر زیاد شناسایی شدند. از میان پسابندهای سرمایه اجتماعی، سرمایه فکری با اندازه اثر ۰/۹۱ بیشترین و بالندگی با ۰/۰۲ کمترین اندازه اثر را به خود اختصاص دادند. در انتها و با توجه به هدف کلی پژوهش، که شناسایی متغیرهای اثرگذار و اثرپذیر در مطالعات کمی با رویکرد متآنالیزی بود، همه متغیرهای شناسایی شده (غیرتکراری) در شکل ۳ آمده است. این نکته نیز درخور یادآوری است که برخی متغیرها به دلیل تکراری بودن آنان در مطالعات مختلف در مدل نهایی حذف شدند.

شکل ۳. پیشابندها و پسابندهای سرمایه اجتماعی در ورزش

بحث

فرا تحلیل با یکپارچه سازی نتایج پژوهش های مختلف، که روی نمونه های متفاوت اجرا شده اند، دیدگاه جامع تری از اثر متغیرهای گوناگون ارائه می دهد. در این روش، نتایج مطالعات پیشین با یکدیگر ترکیب و میزان تأثیر هر عامل و میزان اهمیت هر یک از آنها تحلیل می شود. پژوهش های زیادی درباره سرمایه اجتماعی در نشریات علمی- پژوهشی مدیریت ورزشی داخل کشور به چاپ رسیده است که متغیرهای متفاوت و مشابه زیادی را در مورد سرمایه اجتماعی در ورزش بررسی کرده اند. اما، به دلیل پراکندگی مطالعات و وجود برخی تناقض ها، لزوم تحقیقی جامع که بتواند نتایج این مقاله ها را بررسی و جمع بندی کند احساس می شود. بدین منظور، از پژوهش های منتشر شده در نشریات معتبر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تا سال ۱۳۹۹ به منزله نمونه استفاده شد. این مطالعه اولین متاآنالیز برای ارزیابی سرمایه اجتماعی در ورزش است که در آن با استفاده از روش فراتحلیل نتایج تحقیقات گوناگون درباره پیشایندها و پیامدهای سرمایه اجتماعی بررسی شد. در نهایت ۳۴ مطالعه مرتبط با موضوع سرمایه اجتماعی در ورزش تحلیل شد. با بررسی دقیق مطالعات صورت گرفته، محققان مطالعات را به دو دسته تقسیم کردند. برخی از مطالعات متغیر سرمایه اجتماعی را سازه وابسته و برخی از مطالعات سرمایه اجتماعی را سازه مستقل در نظر گرفته بودند. بنابراین در مطالعه حاضر نتایج به دو دسته متغیرهای پیشاینده و پساینده سرمایه اجتماعی در ورزش تقسیم شد.

نتایج پژوهش نشان داد متغیرهای رهبری معنوی، عدالت سازمانی، مهارت های ارتباطی، هوش سازمانی، خودکارآمدی شغلی، مهارت های روانی، خودکارآمدی، تاب آوری، امید، مشارکت ورزشی، رهبری دانش، سرمایه فکری، عدالت سازمانی، رفتار شهروندی، بازخورد عملکرد، فرهنگ سازمانی، سرمایه روان شناختی، اخلاق حرفه ای، رفتار شهروندی، انجمن های داوطلبی، مشارکت ورزشی، کانون هواداران، ورزش قهرمانی، رسانه های ورزشی، و ورزش آیینی سازه های مستقل و اثرگذار بر سرمایه اجتماعی هستند.

از میان متغیرهای مستقل متغیرهای رهبری معنوی، مهارت های ارتباطی، خودکارآمدی شغلی، مهارت های روانی، امید، تاب آوری معادل ۲۳/۰۷ با اندازه اثر کم؛ متغیرهای خودکارآمدی روانی،

سرمایه فکری، رفتار شهروندی، فرهنگ سازمانی، سرمایه روان‌شناختی، رفتار شهروندی معادل ۲۳/۰۷ با اندازه اثر متوسط؛ و متغیرهای عدالت سازمانی، هوش سازمانی، رهبری دانش، بازخورد عملکرد، اخلاق حرفه‌ای، رفتار شهروندی، انجمن‌های داوطلبی، مشارکت ورزشی، کانون هواداری، ورزش قهرمانی، رسانه‌های ورزشی، ورزش آیینی معادل ۵۳/۸۴ با اندازه اثر زیاد شناسایی شدند. از میان پیشران‌های سرمایه اجتماعی اخلاق حرفه‌ای با اندازه اثر ۰/۹۱ بیشترین و مهارت‌های ارتباطی با ۰/۱۴ کمترین اندازه اثر را بر سرمایه اجتماعی دارند. به طور خاص و در همخوانی مطالعات، نتایج معادلات ساختاری نظری و همکارانش (۱۳۹۷) نشان داد اخلاق حرفه‌ای اثر مثبت معنادار بر سرمایه اجتماعی می‌گذارد. به نظر می‌رسد دلیل احتمالی همخوانی این باشد که امروزه اخلاق حرفه‌ای و سرمایه اجتماعی نقش بسیار مهمی در حوزه‌های مختلف ایفا می‌کنند. زیرا برحسب اینکه افراد یک سازمان چه ارزش‌ها و هنجارهایی را درونی کرده و پذیرفته باشند شیوه کار و میزان آن متفاوت خواهد بود. توجه به عوامل افزایش‌دهنده سرمایه اجتماعی و به‌ویژه عدالت سازمانی اهمیت شایان دارد. زیرا رعایت عدالت یکی از راه‌های مهمی است که سازمان‌ها را یاری می‌دهد، علاوه بر بهره‌مندی از مزایای عدالت سازمانی، بتوانند محیطی آکنده از سرمایه اجتماعی فراهم کنند و به دستاوردی مهم در این زمینه دست یابند (صابری و همکاران ۱۳۹۴). در باب همخوانی نتایج، در مطالعات مختلف از جمله (Sözbilir 2018؛ قنبری و سلطان‌قلی ۱۳۹۹؛ نیک‌پور ۱۳۹۷؛ نظری و همکاران ۱۳۹۷؛ Miković et al. 2020؛ Luo et al. 2021) متغیرهای حاضر، مورد بررسی و تأیید قرار گرفته‌اند. بر اساس شاخص اندازه اثر کلی بر مبنای مدل ثابت و تصادفی ۰/۵۸۲ با فاصله اطمینان 95% CI (۰/۶۴۹ - ۰/۴۴۴)، $z(۰/۹۰۱)$ ، و $p(۰/۰۰۱)$ مشخص می‌شود مقدار همبستگی و اندازه اثر به‌دست‌آمده تفاوت آماری معناداری با عدد ۰ دارد. یعنی رابطه بین متغیرهای پیشابندی مورد نظر با سرمایه اجتماعی به لحاظ آماری معنادار است. نتایج بررسی مفروضه همگنی متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی نشان داد با توجه به مقدار $Q(۱۲۰۰/۵۱۲)$ $p(<۰/۰۰۰۱)$ بیانگر ناهمگونی متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی و مقدار $I^2(۹۷/۹۲)$ بیانگر ناهمگونی شدید متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی است.

در ارتباط با متغیرهای وابسته سرمایه اجتماعی، نتایج نشان داد متغیرهای سرمایه روان‌شناختی، مشارکت، بالندگی، رفتار شهروندی، سرمایه فکری، عملکرد سازمانی، تعهد، کیفیت زندگی، کارآفرینی، حکمرانی خوب، مدیریت دانش، سکوت سازمانی، پیوند کاری، اخلاق شهروندی، کارآفرینی، تعهد، بهره‌وری، اشتیاق شغلی، وفاداری، رضایت سازه‌های وابسته سرمایه اجتماعی هستند.

متغیرهای سرمایه روان‌شناختی، بالندگی، کارآفرینی معادل ۱۳/۶۳ با اندازه اثر کم؛ متغیرهای مشارکت، سرمایه فکری، رفتار شهروندی، پیوند کاری، کارآفرینی، تعهد، بهره‌وری معادل ۳۱/۸۱ با اندازه اثر متوسط، و متغیرهای سرمایه فکری، عملکرد سازمانی، تعهد، کیفیت زندگی، حکمرانی، مدیریت دانش، وفاداری، سکوت سازمانی، اخلاق شهروندی، اشتیاق شغلی، وفاداری، رضایت معادل ۵۴/۵۴ با اندازه اثر زیاد شناسایی شدند. از میان پسایندهای سرمایه اجتماعی، سرمایه فکری با اندازه اثر ۰/۹۱ بیشترین و بالندگی با اندازه اثر ۰/۰۲ کمترین مقدار را به خود اختصاص دادند. برای نمونه و به طور خاص با افزایش سرمایه اجتماعی سرمایه فکری آن‌ها به طور کلی افزایش می‌یابد که این با تحقیقات ایروانی (۱۳۸۹) و مهنام (۱۳۹۲) همخوانی دارد. با سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی سازمان در ابعاد شبکه روابط اجتماعی، هنجارهای همیاری، و اعتماد اجتماعی می‌توان انتظار داشت سرمایه فکری کارکنان شامل سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری، سرمایه رابطه‌ای- افزایش یابد. سرمایه اجتماعی با ایجاد اعتماد متقابل و درگیر کردن افراد در شبکه‌های روابط انسانی موجب بهبود روابط انسانی و پای‌بندی افراد به هنجارهای اجتماعی و در نتیجه افزایش کیفیت زندگی آنان می‌شود. هر سازمان، علاوه بر داشتن ارتباطات درون‌سازمانی، دارای نوعی رابطه با محیط بیرون از سازمان است. این رابطه را، که از نوع رابطه تأثیرگذار و تأثیرپذیر است، می‌توان به گونه‌ای سرمایه اجتماعی آن سازمان قلمداد کرد. متغیرهای پسایندی حاضر از متغیرهای اصلی وابسته‌ای هستند که در مطالعات مختلف (Koohi 2020; Ko et al. 2018; Minhaj et al. 2021; Lane et al. 2020; Chen et al. 2018; Hrytsaienko et al. 2019; Ahn & Kim 2020; Tipu & Fantazy 2018; Miković et al. 2020; نجیب و صدیقی ۱۳۹۹) نیز ارتباط سرمایه اجتماعی با آن‌ها تأیید شده است. نتایج آزمون معناداری نشان داد اندازه اثر کلی تصادفی سرمایه اجتماعی بر متغیرهای وابسته بر اساس شاخص اندازه اثر کلی تصادفی (۰/۴۸۹) با فاصله اطمینان 95% CI (۰/۶۰۵ - ۰/۳۶۶)، $z(۶/۷۰۳)$ ، و $p(۰/۰۰۱)$ مشخص می‌شود که مقدار همبستگی و اندازه

اثر به دست آمده تفاوت آماری معناداری با عدد ۰ دارد. یعنی رابطه بین سرمایه اجتماعی با متغیرهای پسابندی (وابسته) به لحاظ آماری معنادار است. این وضعیت ارتباط کلی مثبت و معنادار سرمایه اجتماعی با متغیرهای وابسته را نشان می‌دهد. نتایج بررسی مفروضه همگنی متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی نشان داد با توجه به مقدار $Q(۶۵۲/۸۵۶)$ ، $P(۰/۰۰۰)$ ناهمگونی متغیرهای اثرگذار بر سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد. همچنین مقدار ناسازگاری $I^2(۹۶/۷۸)$ (96.78%) نشان‌دهنده ناهمگونی شدید متغیرهای پسابندی مرتبط با سرمایه اجتماعی است.

نتیجه

در تأیید مطالعات پیشین، عوامل مختلفی در ایجاد و حفظ سرمایه اجتماعی تأثیرگذار است. از طرفی، سرمایه اجتماعی به منزله پیشران عاملی مؤثر در تقویت و حفظ بسیاری از عوامل است. اما، با وجود تحقیقات مستمری که طی چند سال گذشته روی سرمایه اجتماعی صورت گرفته، این تحقیق اولین متاآنالیز صورت گرفته در ارتباط با متغیرهای اثرپذیر و اثرگذار بر سرمایه اجتماعی در ورزش است. با توجه به توسعه پژوهش‌های مرتبط با سرمایه اجتماعی در حوزه ورزش، ضرورت این پژوهش به صورت متاآنالیز بدیهی و مبرهن به نظر می‌رسد.

همان‌گونه که بیان شد، هدف از این پژوهش بررسی و شناسایی عوامل پیشابندی و پیامدی سرمایه اجتماعی در ورزش بود. با بررسی و جمع‌بندی مطالعات صورت گرفته در این حوزه، محققان متغیرهای بررسی شده را در دو سطح، عوامل پیشابندی و عوامل پیشابندی، تقسیم کردند. نتایج اندازه اثر تصادفی و ثابت نشان داد سرمایه اجتماعی چه به عنوان عامل اثرگذار و چه به عنوان عامل اثرپذیر سازه‌ای پرکاربرد و محبوب و معنادار در مطالعات مرتبط با حوزه ورزش محسوب می‌شود. بنابراین، توجه سیاست‌گذاران و مسئولان و مدیران ورزشی به ایجاد و حفظ و ارتقای این مهم در قالب قابلیت راهبردی ضروری به نظر می‌رسد.

بررسی مطالعات نیز بر این ادعا صحه می‌گذارد که محققان مختلف از زوایای مختلف به سرمایه اجتماعی پرداخته‌اند و نتایج حاصل از متاآنالیز تحقیقات صورت گرفته در ورزش سرمایه اجتماعی را سازه‌ای رایج بین محققان می‌داند که قابلیت زیادی در تبیین سازه‌های مدیریتی،

سازمانی، جامعه‌شناختی، روان‌شناختی، و فرهنگی دارد. این فراتحلیل نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی با بسیاری از سازه‌های مثبت در ارتباط است و باعث بهبود یا تسهیل آنان می‌شود. در آخر، با توجه به اینکه سرمایه اجتماعی مبحثی فراگیر و گسترده در حوزه ورزش است، برای تحلیل عمیق‌تر و تعمیم نتایج، بررسی مطالعات تخصصی- مانند سرمایه اجتماعی در ورزش قهرمانی، ورزش همگانی و سازمان‌های بالادستی ورزشی، مانند وزارت ورزش و جوانان، کمیته ملی المپیک، و اداره کل ورزش و جوانان، به تفکیک جامعه هدف- ضروری به نظر می‌رسد.

محدودیت‌های و چشم‌اندازهای پیش روی تحقیقات آینده

نتایج این متاآنالیز بینشی وسیع در مورد متغیرهای پیش‌بینی و پس‌بینی سرمایه اجتماعی برای محققان فراهم می‌سازد. با وجود این، این مطالعه نیز مانند سایر مطالعات فراتحلیلی محدودیت‌هایی داشت. معیارها و شرایط ورودی، از جمله معیار زبان، برای متاآنالیز حاضر یکی از این محدودیت‌ها بود. این فراتحلیل محدود به مقالات چاپ‌شده داخلی بود. بنابراین، مطالعاتی که به زبان لاتین بودند بررسی نشدند. عدم بررسی محتواهای آنلاین و چاپ‌نشده یکی دیگر از این محدودیت‌ها بود که می‌تواند در نتایج تغییراتی جزئی ایجاد کند. در مطالعه حاضر، برای بررسی نتایج، کاری فراتر از محاسبه اندازه اثرهای اصلی و شناسایی متغیرهای مرتبط با سرمایه اجتماعی انجام نشد که این موضوع تعمیم نتایج و تبیین و تحلیل دقیق را نیز محدود می‌سازد. البته این محدودیت مربوط به ماهیت تحقیقات متاآنالیز است و سایر مطالعات نیز به دلیل ماهیت کیفی آنان قابلیت قرار گرفتن در دایره تحقیقات فراتحلیل را نداشتند که مانع از گنجاندن نتایج آنان در مطالعه حاضر شد. ماهیت مقطعی مطالعات موجود نیز در متاآنالیز، گرچه امکان بررسی روابط بین متغیرها را به طور سطحی فراهم می‌آورد، نمی‌توان با این تحقیقات اثر عمیق و علی بین سازه‌ها را استنباط کرد. بنابراین، باید برای بررسی روابط بین سرمایه اجتماعی و سایر متغیرها از طرح‌های آینده‌نگر استفاده کرد. زیرا طرح‌های آینده‌نگر روابط را با جزئیات بیشتری، برخلاف تحقیقات فراتحلیلی، بررسی می‌کنند.

منابع

۱. احمدپور، رعنا؛ مظفر یکتایار؛ رسول نظری (۱۳۹۲). «ارتباط رفتار شهروندی با سرمایه اجتماعی معلمان تربیت بدنی استان اصفهان»، مدیریت و رفتار سازمانی در ورزش، ۳، صص ۲۱ - ۲۸.
۲. ایرجی نقندر، رامین؛ مرتضی رضایی صوفی (۱۳۹۴). «مدلیابی سرمایه اجتماعی مدیران با وفاداری مشتریان استخرهای مشهد»، مطالعات مدیریت ورزشی، ۳۹، صص ۱۸۹ - ۲۰۴.
۳. بی غرض، محمد؛ ابراهیم علی دوست قهفرخی؛ قدرت الله باقری؛ محسن غفرانی؛ علی صابری (۱۳۹۴). «بررسی رابطه رهبری معنوی و سرمایه اجتماعی با سرمایه روان‌شناختی در تیم‌های لیگ برتر فوتبال استان فارس»، مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، ۹، صص ۴۷ - ۵۸.
۴. پارسامهر، مهربان؛ مستانه بلگوریان؛ محسن سعیدی مدنی (۱۳۹۲). «بررسی رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی در میان جوانان»، مدیریت ورزشی، ۱۷، صص ۱۰۹ - ۱۲۷.
۵. زردشتیان، شیرین؛ علی کریمی (۱۳۹۷). «ارائه مدل اثر سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری بر عملکرد سازمانی (مطالعه موردی: ادارات ورزش و جوانان استان کرمانشاه)»، پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ۱۷، صص ۱ - ۱۳.
۶. قنبری، سیروس؛ فرزانه سلطان‌قلی (۱۳۹۹). «نقش رهبری معنوی مدیران در مشارکت در کار معلمان با وساطت سرمایه اجتماعی»، مدیریت مدرسه، ۸ (۳)، صص ۲۱۵ - ۲۳۸.
۷. کشاورز، لقمان؛ ابوالفضل فراهانی؛ زهرا اصغری (۱۳۹۷). «نقش میانجی هوش سازمانی در ارتباط با خودکارآمدی شغلی و سرمایه اجتماعی وزارت ورزش و جوانان»، مدیریت ورزشی، ۲، صص ۲۰۵ - ۲۱۹.
۸. کوهی، کمال (۱۳۹۹). «تبیین تأثیر سرمایه اجتماعی، سرمایه روان‌شناختی، جو سازمانی، و سابقه شغلی بر فرسودگی شغلی (مورد مطالعه: اعضای هیئت‌علمی دانشگاه تبریز)»، جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۱ (۲)، صص ۷۷ - ۹۴.
۹. مهنام، حمیدرضا (۱۳۹۲). «تعیین رابطه سرمایه اجتماعی با سرمایه فکری در ادارات ورزش و جوانان استان اصفهان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران.
۱۰. نظری، رسول؛ فرزاد موسی‌زاده (۱۳۹۷). «ارائه مدل مهارت‌های روانی بر مهارت‌های ارتباطی و سرمایه اجتماعی مدیران ورزشی»، مدیریت ارتباطات در رسانه‌های ورزشی، (۲۰)، صص ۱۵ - ۲۸.

۱۱. نظری، رسول؛ فریبا رضایی حمید؛ حمیدهادی تیب (۱۳۹۷). «رابطه بین مهارت‌های ارتباطی با سرمایه‌های اجتماعی در سازمان‌های ورزشی همدان و ارائه مدل»، مدیریت ورزشی، ۱۰ (۱)، صص ۳۳ - ۴۸.

References

1. Adams, A., Harris, K., & Lindsey, I. (2018). "Examining the capacity of a sport for development programme to create social capital", *Sport in Society*, 21(3), pp. 558-573.
2. Ahn, C. H. & Kim, S. G. (2017). "The Effects of Entrepreneurship on Innovation Performance-Focusing on the Mediating Effect of Social Capital and Intellectual Capital", *Management & Information Systems Review*, 36(2), pp. 261-276
3. Borgonovi, F., Andrieu, E., & Subramanian, S. V. (2021). "The evolution of the association between community level social capital and COVID-19 deaths and hospitalizations in the United States", *Social Science & Medicine*, 278, 113948.
4. Chen, X., Huang, Q., & Davison, R. M. (2017). "The role of website quality and social capital in building buyers' loyalty", *International Journal of Information Management*, 37(1), pp. 1563-1574.
5. Fenton, A., Gillooly, L., & Vasilica, C. M. (2021). "Female fans and social media: micro-communities and the formation of social capital", *European Sport Management Quarterly*, pp. 1-21.
6. Forsell, T., Tower, J., & Polman, R. (2020). "Development of a scale to measure social Capital in Recreation and Sport Clubs", *Leisure Sciences*, 42(1), pp. 106-122.
7. Gemar, A. (2021). "Social capital networks in sports spectatorship and participation", *International Review for the Sociology of Sport*, 56(4), pp. 514-536.
8. Ghanbari, S. & Soltangholi, F. (2020). "The Role of Managers' Spiritual leadership in Teachers' Work Engagement with Mediation of Social Capital", *Jsa*, 8(3), pp. 238-215. (in persian)
9. Hsu, CP., Chang, CW., Huang, HC., Chiang, CY. (2011). "The relationships among social capital, organisational commitment and customer-oriented prosocial behaviour of hospital nurses", *Journal of Clinical Nursing*, 20(9-10), pp. 1383-1392.
10. Hrytsaienko, M., Hrytsaienko, H., Andrieieva, L., & Boltianska, L. (2019). "The Role of Social Capital in Development of Agricultural Entrepreneurship", In *Modern Development Paths of Agricultural Production* (pp. 427-440). Springer, Cham.
11. Irajy Noghondar, R. & Rezaei Soufi, M. (2016). "Modeling Pools Managers' Social Capital with Customer Loyalty in Mashhad", *Sport Management Studies*, 8(39), pp. 189-204. (in Persian)
12. Kamberidou, I. & Patsantaras, N. (2021). Social Capital and Gender Equity in Sports, Presentation at the International Conference on Social Capital and Sport Governance in Europe.
13. Kawachi, I., Subramanian, S.V., & Kim, D. (2008). "Social capital and health: a decade of progress and beyond", In *Social Capital and Health*, Springer, New York, pp. 1-26.

14. Keshavarz, L. (2018). "The Role of the Moderator of organizational intelligence at the Relationship between Career Self Efficacy and Social Capital at the Ministry of y/outh and Sports", *Journal of Sport Management*, 10(2), pp. 219-205. (in persian)
15. Ko, S. H., Choi, Y., Rhee, S. Y., & Moon, T. W. (2018). "Social capital and organizational citizenship behavior: Double-mediation of emotional regulation and job engagement", *Sustainability*, 10(10), 3600.
16. Koochi, K. (2020). "Explaining the impact of social capital, psychological capital, and organizational climate, and job experience on job burnout (case study: Faculty Members of Tabriz University)", *Journal of applied sociology*, 31(2), pp. 77-94. (in persian)
17. Lane, A. P., Wong, C. H., Močnik, Š., Song, S., & Yuen, B. (2020). "Association of neighborhood social capital with quality of life among older people in Singapore", *Journal of aging and health*, 32(7-8), pp. 841-850.
18. Lewandowski, J. D. (2018). "Sport, trust, and social capital", *Comparative Sociology*, 17(3-4), pp. 386-405.
19. Long, R. (2020). "Protect Students' Educational Futures through Social Capital Opportunities in Sport and Non-Sport Extracurricular Activities", *Administrative Issues Journal, Connecting Education, Practice, and Research*, 10(1), pp. 1-15.
20. Luo, C. Y., Tsai, C. H. K., Chen, M. H., & Gao, J. L. (2021). "The Effects of Psychological Capital and Internal Social Capital on Frontline Hotel Employees' Adaptive Performance", *Sustainability*, 13(10), 5430.
21. Lodder, P. et al. (2019). "A comprehensive meta-analysis of money priming", *Journal of Experimental Psychology: General*, 148(4), p. 688.
22. Mastromartino, B., Wang, J. J., Suggs, D. W., Hollenbeck, C. R., & Zhang, J. J. (2020). "Dimensions of Sense of Membership in a Sport Fan Community: Factors, Outcomes, and Social Capital Implications", *Communication & Sport*, 2167479520956370.
23. Mehnam, H. (2013). "The role of spcial capital on the creation of intellectual capital in sport and youth of isdfahan", A Thesis submitted to degree of Master of Science in Sport Management, University of Tehran. [Article in Persian]
24. Miković, R., Petrović, D., Mihić, M., Obradović, V., & Todorović, M. (2020). "The integration of social capital and knowledge management–The key challenge for international development and cooperation projects of nonprofit organizations", *International Journal of Project Management*, 38(8), pp. 515-533.
25. Minhaj, R., Tasneem, A. R., Farrukh, M., Ziarab, M., & Raza, M. A. (2021). Examining the Impact of Social Capital Scales on Brand Commitment In An Online Brand Community. (in persian)
26. Najeeb, S. & Siddiqui, D. A. (2020). Effect of Self-Sacrificial Leadership on Organizational Creativity, Efficiency, Counter productivity, and Citizenship Behavior in Pakistan: The Role of Organizational Social Capital. Efficiency, Counter productivity, and Citizenship Behavior in Pakistan: The Role of Organizational Social Capital (December 25, 2020). (in persian)
27. Nakano, S. & Washizu, A. (2021). Will smart cities enhance the social capital of residents? The importance of smart neighborhood management, *Cities*, 115, 103244.
28. Nicholson, N., Brown, K., & Hoye, R. (2013). "Sport's social provisions", *Sport Management Review*, 16, pp. 148–160.

29. Nazari, R., Rezaei Hamid, F., & Tip, H. (2018). "The Relationship between Communication Skills and Social Capital in Sport Organizations of Hamadan Province and to Provide a Model", *Journal of Sport Management*, 10(1), pp. 33-48. (in persian)
30. Nikpour, A. (2018). The Effect of Perceived Organizational Justice on Employee's Productivity with Mediating Role of Social Capital. (in persian)
31. Shinn, M. & Toohey, S.M. (2003). "Community contextsofhumanwelfare", *Annual Reviewof Psychology*, 54(1), pp. 427-459.
32. Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*, Simon and schuster.
33. Sözbilir, F. (2018). "The interaction between social capital, creativity and efficiency in Organizations", *Thinking Skills and Creativity*, 27, pp. 92-100.
34. Spaaij, R. (2012). "Beyond the playing field: Experiences of sport, social capital, and integration among Somalis in Australia", *Ethnic and Racial Studies*, 35(9), pp. 1519-1538.
35. Tavakol, M., Fahim Devin, H., Esmaeilzadeh Ghandehari, M. R., & Peymanizad, H. (2020). "Identify and Explain the Effective Indicators on the Development of Social Capital Through Sport in Urban Society and Presenting Model", *Contemporary Studies On Sport Management*, 10(20). (in persian)
36. Tipu, S. A. A. & Fantazy, K. (2018). "Exploring the relationships of strategic entrepreneurship and social capital to sustainable supply chain management and organizational performance", *International Journal of Productivity and Performance Management*.
37. Weil, F. & Lee, M. (2012). "The Burdens of Social Capital: How Socially-Involved People Dealt with Stress after Hurricane Katrina", *Social Science Research*, 41(1), pp. 110-119. d Social Change, 120412.
38. Wiltshire, G. & Stevinson, C. (2018). "Exploring the role of social capital in community-based physical activity: qualitative insights from parkrun", *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 10(1), pp. 47-62.
39. Zhou, R. & Kaplanidou, K. (2018). "Building social capital from sport event participation: An exploration of the social impacts of participatory sport events on the community", *Sport Management Review*, 21(5), pp. 491-503.
40. Zhou, R., Kaplanidou, K., & Wegner, C. (2021). "Social capital from sport event participation: scale development and validation", *Leisure Studies*, pp. 1-16.